

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н.
КАРАЗІНА

Кафедра української мови

Термінологія дипломатичного права

Кваліфікаційна робота
студентки 2 курсу
другого (магістерського) рівня
вищої освіти
спеціальності 035 «Філологія»
спеціалізації 035.01 «українська мова
і література»
Топтунової Дар'ї Юріївни

Науковий керівник: Філон Микола Іванович,
кандидат філологічних наук, доцент

Харків – 2022

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1.....	6
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	6
1.1 Поняття про термін та його ознаки	6
1.2 Системні відношення у термінології.....	8
1.3 Мова дипломатичного права.....	10
РОЗДІЛ 2.....	14
УКРАЇНСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ ДИПЛОМАТИЧНОГО ПРАВА: ГЕНЕТИЧНИЙ ТА СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ АСПЕКТИ.....	14
2.1. Склад термінології дипломатичного права за походженням	14
2.2. Термінологічні групи дипломатичного права.....	18
2.3. Структурні типи термінів дипломатичного права	20
РОЗДІЛ 3.....	24
СИСТЕМНІ ВІДНОШЕННЯ У ТЕРМІНОЛОГІЇ ДИПЛОМАТИЧНОГО ПРАВА.....	24
3.1 Антонімія дипломатичного права	24
3.2. Синонімія термінології дипломатичного права.....	26
3.3 Родо-видові відношення у термінології дипломатичного права	28
3.4 Інші види зв'язків у термінології дипломатичного права	30
ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	41

ВСТУП

Із розвитком міжнародних і дипломатичних відносин зростає роль вивчення дипломатичної термінології для розуміння міжнародних договорів, а разом з ними значення термінів та їх точного перекладу. Тому що дипломатичні документи відіграють важливу роль не лише для економіки держави, а й для світової політичної арени.

Ступінь вивченості теми. Дослідженнями термінології дипломатичного права займались вітчизняні фахівці. Серед них слід виділити таких, як Г. Кониський, Л. Симоненко, М. Процик, М. Паночко, А. Дяков, Т. Кияк, С. Куделко, О. Ткаченко та інші. Серед зарубіжних вчених вивченням термінології дипломатичного права займались Д. Лотте, М. Кабре. Термінологія дипломатичного права є важливим об'єктом аналізу, оскільки її вивчення передбачає для студентів розвиток теоретичних основ та формування практичних навичок ведення наукової роботи, набуття відповідних компетентностей.

Мета та завдання роботи. Мета кваліфікаційної роботи магістра полягає у тому, щоб виявити особливості складу, походження та системних відношень термінології дипломатичного права.. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі *завдання*:

- розкрити зміст поняття «термін» та схарактеризувати його ознаки;
- розглянути особливості мови дипломатичного права;
- проаналізувати системні відношення у термінології;
- схарактеризувати тематичні групи термінів дипломатичного права;
- розглянути склад термінології дипломатичного права за походженням;
- з'ясувати структурні типи термінів;
- дослідити особливості семантики термінів дипломатичного

права;

Об'єктом дослідження є українська термінологія дипломатичного права.

Предмет дослідження є семантичні особливості дипломатичних термінів, їх походження, системні відношення.

Методичну основу роботи забезпечували такі методи аналізу: систематизації та опису, що використовується для характеристики складу термінології, дослідження тематичних груп; порівняльний аналіз для вивчення термінології дипломатичного права та порівняння юридичних і дипломатичних термінів; семантичного аналізу для визначення особливостей значення термінів дипломатичного права.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу виконано на кафедрі української мови Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна відповідно до плану її тематичного дослідження «Аналіз системи рівнів української мови XVII –XXI ст.».

Наукова новизна роботи визначається тим, що в ній аналізуються системні відносини в термінології та встановлюються тематичні групи термінів дипломатичного права. У роботі також проаналізовано структурно-семантичні характеристики термінології відповідної галузі. Враховано джерела термінології у сфері дипломатичного права та їхню характеристику з урахуванням застосування в дипломатичній сфері.

Практичне значення отриманих результатів визначаємо можливістю їх використання при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних посібників, словників основних термінів в міжнародному праві та використання довідників дипломатичних термінів і понять.

Характеристика основної частини тексту роботи. У першому розділі кваліфікаційної роботи магістра розкрито сутність поняття про термін та його ознаки, проаналізовано системні відношення у термінології,

розглянуто мову дипломатичного права. Другий розділ роботи присвячено питанням щодо тематичних груп термінів дипломатичного права, розглянуто структурні типи термінів та склад термінів дипломатичного права за походженням. У третьому розділі досліджено явище антонімії та синонімії у термінах дипломатичного права. Також проаналізовано родові відношення та інші види зв'язків у термінології дипломатичного права.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує 52 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 45 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

1.1 Поняття про термін та його ознаки

Слово «термін» прийшло до нас із давніх часів. Аристотель трактував поняття «термін» як "той, на якому розкладаються перша основа, об'єкт і предикат". У середні віки це слово набуло такого значення, як «визначення» та «позначення». Початок сучасного вивчення термінів пов'язаний з іменами австрійського вченого Ойгена Нубасова та термінолога Дмитрія Лотте, які опублікували свої перші праці в 1930-х роках [5].

В Україні назва «термін» поширилася з 18 століття. Георгій Кониський вважає, що термін — це «картина певної речі чи поняття». Український філософ створює своєрідну теорію терміна. Поняття оцінюється двояко: абсолютно або стосовно себе, стосовно або порівняно з іншими. Автор вказує на дев'ять властивостей терміна: заміщення, стан, непослідовність, розширення, відчуження, іменування, уточнення, фрагментація та дублювання [44].

У монографічних дослідженнях «терміни визначаються як номінанти на систему понять (реалій) науки, техніки, офіційної мови та їх відображення у виробництві, суспільному житті чи їх окремих сферах; і кожен вираз у певній галузі має суспільно свідоме значення» [38]. Одні вчені намагаються надати терміну логічне визначення, інші - описово розкриваючи його значення, підкреслюючи основні ознаки. Терміни є особливими словами, вони обмежують його спеціальне призначення; слова, які прагнуть бути однозначними як точний вираз термінів і назв речей. Це важливо в науці, техніці, політиці та дипломатії [38].

Узагальнення визначень термінології, які дають лінгвісти, має виглядати так: термінологія — це сукупність термінів, які точно виражають

систему понять теорії конкретної галузі чи діяльності та співвідносяться один із одним на понятійному, дериваційному, семантичному та граматичному рівнях. Термін є частиною загальної лексичної системи мови, але лише через певну термінологічну систему (термінологію). Властивості термінології включають: 1) систематичність; 2) наявність визначення (для більшості термінів); 3) тенденція до моносемантичності в межах свого термінологічного поля; 5) стилістична нейтральність. Термін можна використовувати окремо, наприклад у текстах реєстрів або команд у техніці, 3) для яких він повинен бути мовним і в межах даної термінології однозначним [6].

Досить важливим є також обговорення науковцями інших характеристик термінології або їх так званих вимог та ознак. До таких вимог належать не лише системність, а й дефінітивність, ясність, незалежність від контексту, стислість, лаконічність, стилістична нейтральність термінів [12].

Щодо стилістичної нейтральності терміна Олександр Дяков, Тарас Кияк та Сергій Куделко стверджують, що терміни в загальному сенсі експресивно нейтральні, але деякі з них можуть мати подібну ознаку, тобто зрозумілу інтенсивність конотативного компоненту. До другорядних, але не менш важливих вимог до термінів, Дмитрій Лотте також відносить їх простоту та чіткість [17].

У контексті комунікаційної теорії дослідження термінів Кабре наголошує на необхідності врахувати контекст та значення термінів [6]. Необхідність стислості терміна зумовлена загальним бажанням скоротити, мінімізувати і полегшити розуміння всієї інформації, в тому числі науково-технічної.

Отже, серед головних ознак терміна треба виділити: систематичність, точність, наявність визначення, нейтралітет, відсутність емоційно сильних кольорів, стислість, відкритість та динамічність, прозорість та стандартизація, відсутність експресивності та образності.

1.2 Системні відношення у термінології

Для сучасної української термінології одним із найважливіших питань є теоретичне осмислення системних зв'язків між термінами. У термінології хоч і наявні лексико-семантичні процеси, характерні для лексики загалом, проте названі процеси реалізуються в термінології специфічно.

Найбільшим об'єднанням у лексиці є лексико-семантичне поле. Парадигматичні зв'язки в аналізованій терміносистемі потрібно розглядати «за принципом семантичного поля, яке об'єднує лексеми за загальною ядерною домінуютьною інтегральною ознакою» [28].

Між загальноживаною мовою та терміносистемами наук немає суттєвих обмежень щодо синонімії та антонімії. Основним виявом парадигматичних відношень є синонімія. Синонімічними у вітчизняному мовознавстві називають «відношення значень, що виражені різними термінами, передають істотні ознаки одного поняття й мають семантичний інваріант» [28]. Олександр Ткаченко, досліджуючи системні відношення в мові, вважає семантичну природу синонімів дискусійною, адже в основу їхнього визначення взято «або тільки семантичну близькість слів, або тільки тотожність, або обидві ці ознаки» [20].

Поява термінологічної синонімії зумовлена кількома факторами: 1) постійний розвиток наук, що супроводжується появою нових понять та бажанням дати кожному поняттю найточнішу номінацію; 2) не уніфікованість деяких термінологічних систем; 3) наявність застарілих назв, які функціонують паралельно з новими; 4) паралельне вживання запозиченого і автохтонних термінів; 5) надання переваги коротким формам, зручним для спілкування та ведення документації, що породжує синонімію різних структурних рівнів [18].

Синонімія в термінології має відмінні риси: відсутність експресивних конотацій, різномірність у плані знакового (семіотичного) вираження, стилістична диференціація в межах наукового стилю (власне академічний,

науково-популярний), диференціація за сферами використання (різні ступені освіти: від початкової до академічної тощо) [18].

Антонімія також є основним структуро-творчим елементом формування системних відношень у термінології. Антонімічними відношеннями Т. Михайлова називає «відношення двох значень, що виражені різними термінами й передають істотні ознаки несумісних протилежних або суперечних видових понять стосовно одного родового, тобто мають спільну семантичну основу, а відмінні семи цих значень замінюють одна одну або одна з них виключає іншу» [20]. У термінів-антонімів, як і в антонімічних слів загальноживаної лексики, зауважує дослідниця, схожі семантичні структури, оскільки значення протиставлюваних терміно-одиниць мають інваріантну основу (спільну родову сему) і різняться відмінною видовою семою [1].

Антоніми займають важливе місце в термінології, оскільки кожне явище, поняття, предмет сприймається глибше й чіткіше при протиставленні чи зіставленні, протилежного значення. Антоніми — це терміноодиниці, що позначають не будь-які протилежні поняття, а обов'язково споріднені поняття, тобто такі, що належать до одного ряду явищ об'єктивної дійсності, уніфікованих за змістом на основі їх суперечливості. Антонімічні відношення сприяють глибокому проникненню в сутність суперечливих понять, уможливаючи цілісне і системне сприйняття наукової інформації, визначаючи місце кожного терміна в термінології [21].

Пароніми в системних відношеннях подібні за фонетичним складом слова, які називають різні поняття. Існують зовнішні пароніми до слів, які належать до терміносистеми, інші ж слова в паронімічному ряду можуть бути загальними словами чи термінами іншої галузі. Наприклад: дипломат—дипломант – дипломник [7]. Серед термінів виділяють три види паронімів: корінні імена, назви іншомовного походження: референт – службовець, українські та запозичені імена: громадський – громадянський.

Отже, системні відношення є однією з основних ознак системної організації термінології як особливого розряду спеціальної лексики.

1.3 Мова дипломатичного права

Мова дипломатичного права у широкому сенсі систем міжнародних відносин має різновид глобальних макросистем зі своєю структурою. Вона включає різноманітні державні зв'язки: політичні, економічні (у тому числі торгово-економічні), науково-технічні, культурні та інші. Дипломатичні та консульські відносини покликані сприяти співпраці в міжнародних сферах [2].

Термін «дипломатичне право» почали використовуватися ще в історичні часи. Цей термін регулював всю офіційну діяльність держави та її інститутів у сфері зовнішніх зносин. Дипломатичне право - це галузь міжнародного права, що становить сукупність норм, які регламентують статус державних функцій. Дипломатичним терміном, у свою чергу, є слово чи словосполучення, що вживаються одноманітно у сфері правовідносин, яке позначає юридичне поняття з певним ступенем визначеності, певним ступенем однозначності (тобто багатозначності, семантичної визначеності) та функціональної стійкості [34].

Юридичні та дипломатичні терміни за походженням можуть бути питомим національними (держава, закон, суд, уряд) або запозиченим, наприклад: абандон (франц.), авізо (італ.), бойкот (англ.), вексель (нім.), ембудсмен (швед.), юриспруденція (лат.). На основі поєднання національних та запозичених термінів і терміноелементів утворено значну кількість юридичних термінів (експертний висновок, імунітет свідка, кримінально-виконавче право). Особливий вид запозичень – інтернаціональний термін латинського і грецького походження (алібі, конституція, політика). Власне, й саме слово термінологія складається з латинського елемента: *terminus* – межа, та грецького *logos* – вчення [9].

Найпоширеніші юридичні терміни та усталені словосполучення часто вживають без перекладу і передають за допомогою трансформації: де-факто, де-юре, персона нон грата. При цьому інтернаціоналізми слід відрізняти від екзотизмів, які означають специфічні явища правового побуту, звичаїв, державного устрою, законодавчих актів окремих країн: альтинг (ісл.), кнесет (ізра.), картеси (ісп.), судебник (рос.), хурал (монг.), шейх (араб.). За структурою юридичний термін може бути простим (слово) або складним (словосполучення), що характерно і для української, і для англійської мов [30].

Предмет дипломатичного права охоплює ряд питань, пов'язаних із службовою діяльністю держав та інших суб'єктів міжнародного права у сфері зовнішніх відносин. До них належать питання регулювання зовнішніх зносин держав та інші питання міжнародного права, форми їх представництва за кордоном, форми ведення переговорів, організація дипломатичних служб, питання дипломатичного етикету, навчання дипломатичних працівників. Крім того, дипломатичне право можна розглядати у двох аспектах: як активне право і як пасивне дипломатичне право. Такий поділ дещо умовний, але теоретично дозволяє проаналізувати різні аспекти цього правового явища. Система дипломатичного права відповідає основним формам дипломатії: двосторонньої дипломатії, здійснюваної через дипломатичні чи представництва через спеціальні місії багатобічної дипломатії, здійснюваної делегаціями на міжнародних конференціях і сесіях органів міжнародних організацій [44].

Загалом мова права має функціональний різновид літературної мови з мовно-стилістичною та структурною характеристикою, зумовлену особливостями правової сфери та комунікаційно-професійних потреб. Основними галузями функціонування сучасної, міжнародної мови є законодавство (національне та міжнародне), судове, нотаріальне та діловодство, юридична наука та освіта, правова інформація [3].

Розвиток суспільства та взаємодії країн в сучасних умовах глобалізації потребують правового забезпечення. Цю функцію бере на себе міжнародне право, яке за останні десятиріччя значно розширило межі своєї юрисдикції. З'явилися нові підгалузі міжнародного права, що регулюють відносини в дипломатії, економіці, торгівлі, освоєнні космосу, спорті, захисті інтелектуальної власності тощо [3].

Дипломатичний під стиль часто сприймається як публіцистичний чи документальний, так як у ньому зустрічається чимало термінів економічного, правового та документального характеру.

Мова права характеризується сукупністю певних мовно-стилістичних параметрів, які також є вимогами до сучасного правового тексту: формальність, ясність, точність, повнота, логічний порядок, аргументованість, чіткість викладу та інформації (інструкція) характер юридичних вимог, узагальнення кодифікації, сувора регулярність на всіх мовних рівнях, високий ступінь стандартизації (термінологія та синтаксичні конструкції: усталені звороти, типи, кліше), стилістична однорідність, нейтральність (емоційність), традиційність (стійкість), красномовність, характеристики письма [36].

Складна багатофункціональна підсистема мови права виконує ряд функцій, серед яких виділяють базову (загальна мова) і специфічну:

- 1) іменну (називання юридичних фактів і понять);
- 2) гносеологічні (засоби і методи правового пізнання, знання соціально-правового досвіду);
- 3) аксіологічна (юридично етична оцінка);
- 4) комунікативний (спілкування);
- 5) регулятивно-добровільний (правове регулювання поведінки людей і суспільних відносин через волевиявлення суб'єкта права та впливів на правосвідомість);
- 6) культурні (передача правових знань і правової культури);

7) естетичність (мовно-стилістична досконалість тексту закону як стандарту для всіх правових документів) [36].

Таким чином, аналіз теоретичних джерел, що включає в себе термінологічну сутність юридичних та дипломатичних термінів як базової одиниці, що використовуються у професійному дискурсі, дозволяє висвітлити важливі характеристики мови дипломатичного терміну.

РОЗДІЛ 2.

УКРАЇНСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ ДИПЛОМАТИЧНОГО ПРАВА: ГЕНЕТИЧНИЙ ТА СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ АСПЕКТИ

2.1. Склад термінології дипломатичного права за походженням

Головним знаряддям дипломата є мова. За спостереженнями дослідників, терміни дипломатичного права, вживані в українській мові, є запозиченими з латинської, грецької, французької та англійської мов [23].

У процесі історичної взаємодії та впливу латинської на інші мови виявилась особливо важлива роль термінології дипломатичного права. Це передусім назви основних понять дипломатії, назви документів, посад та основних видів дипломатичної діяльності. Із латини успадковано такі терміни: *експатріація; нунцій; інтернунцій; декларація; делікт; ратифікація; делімітація; дипломатична місія; нота дипломатична; вербальна нота; нотифікація; меморандум; ультиматум; дипломатичний церемоніал; екзекватура; імплементація; конвенція; консул; місія; модус вівенді; модус проседенді; опініо юріс; пакт; рекомендації; екзекватура; репресалії; статус; табула раса; цесія; юрисдикція; акредитація; конвенція; протокол; пакт; консенсус; консул; дипломатична місія; нунцій; посол повноважний; ультиматум; конкордат; кондомініум; емісар; альтернат та інші.*

Сьогодні ці терміни латинського походження є основною частиною дипломатичного термінологічного поля. Розглянемо детально більш показові терміни. Наприклад, термін *ратифікація* - це затвердження верховним органом влади держави міжнародного договору, який з певного моменту набуває чинності для конкретної держави та має юридичну силу. Цей термін є загальноживаним, його доволі часто використовують на міжнародній арені. Термін *екзекватура* займає ключове місце у дипломатичному праві.

Це документ за допомогою якого уряд країни визнає та обирає консула та надає йому вповноваження виконувати рішення та функції в тій чи іншій країні яке прийнято на рівні судового рішення. Розглянемо такий латинський термін, як *нунцій*. Він позначає дипломатичний ранг та є постійним представником Папи Римського при урядах держав, з якими Ватикан підтримує дипломатичні відносини. Термін *легат*, також належить до дипломатичної термінології та направляє повіреного Папи Римського, який має відвідати іноземну державу з особливим завданням та виконати його [48].

Наведені вище дипломатичні терміни в процесі входження в терміносистему змінили первісне значення. Наприклад, слово *легат* у давнину мало значення - *посол*. Тобто у римлян це був представник вищого дипломатичного рангу, а вже пізніше через деякий час цей термін мав інакше значення- *намісник*, людина яка займає службову посаду та керує від глави держави.

Нота (лат. *nota* - зауваження, знак). Перше значення цього терміну – офіційне дипломатичне звернення однієї країни чи більше до іншої держави, також в дипломатії це називають *нотне листування* або подається термін, як *вербальна нота* [48].

Термін *агент* походить від латинської мови, що в перекладі означає – діючий. Позначає особу, яка здійснює доручення, вирішує питання міжнародного характеру. У дипломатії та у міжнародному праві є *агент дипломатичний* – це представник дипломатичних представництв, посольств, також у дипломатичній практиці зустрічається термін *агент консульський*, особа консульської установи, яка має ранг у ряді держав. В академічному словнику розкрито інше значення, зазначено, що *агент* це особа яка таємно займається розвідкою та слідкує за роботою інших держав, організацій тощо. [48].

В дипломатичних документах, текстах часто використовуються сталі

терміни іншомовного походження, до таких термінів належать: *де-факто* (лат.), *персона грата* (лат.), *персона нон грата* (лат.), *статус кво* (лат.), *гоноріс кауза* (лат.) *протокол* (грец.) та інші.

Важливу роль у термінології дипломатичного права відіграє французька мова. Внаслідок французького впливу на англійську мову маємо такі ключові для дипломатії терміни французького походження, як *аташе*; *агреман*; *комюніке*; *дуаєн*; *меморандум*; *демарш*; *екстрадиція*; *денонсація тощо*. Розглянемо для початку термін *аташе*, по-перше в дипломатії саме цей термін позначає ранг співробітника дипломатичного представництва, це особа яка вирішує питання військового, культурного, соціального та економічного напрямлення. У дипломатії важливим для вирішення нагальних питань є особа, яка займається розв'язуванням питань, які стосуються суто протокольного порядку. У термінології дипломатичного права ці функції виконує – *дуаєн* [42].

Більшість термінів дипломатичного права, які походять від французької мови та позначають назви документів, дипломатичних договорів і пактів, належать до правової лексики української мови. Наприклад, словник української мови в 11-ти томах виокремлює термін *віза* суто для дипломатичної направленості. По – перше, *віза* – це така позначка, яка ставиться на документі, що зазначає та підтверджує дозвіл на виїзд, проїзд через відповідну територію або навіть дає можливість на проживання закордоном на деякий час. Також у словнику зазначається, що цей термін вказує на вірогідність документу та має юридичну силу [48].

Дипломатія сформувала основні правила в геополітиці ще з давніх часів, а саме Аахський протокол 1818 року вніс свої зміни та правила в традиційний церемоніал, який ведеться в наш час суто по протоколу. В ті часи французька мова мала великий вплив на Європу, тому багато дипломатичних термінів, на сьогодні, складають основу та продовжують використовуватись у наш час. Такі терміни, як *регламент* (фр. *reglaement* <

лат. *regula* — правило); *комюніке* (фр. *communiqué* < лат. *communico* — повідомляю); *резидент* (фр. *resident* < *resides* — той, хто живе на своєму місці); *віза* (фр. *visa* < лат. *visus* — побачений); *видання* (фр. *edition* < лат. *ex* — з, *poza* + *traditio* — передача), почали використовуватись через медіацію саме французької мови [42].

Терміни дипломатичного права в своїй основі є інтернаціоналізмами. Джерелам інтернаціоналізмів є терміни латинського і грецького походження: *апробація*; *анотація*; *агент*; *акцент*; *делікт*; *декларація*; *екстрадиція*; *інавгурація*; *референдум*; *юриспруденція*; латинського походження: *конфронтація*; *конституція*; *резолуція*; *федерація*; французького походження: *анкета*; *арбітраж*; *паспорт*; *інавгурація*; *імпічмент*; *асамблея*; грецького походження: *демократія*; французько-грецького походження: *дипломат*; англійського походження: *мітинг*; *лідер*; *імпорт*; *експорт*; англійсько-французького походження: *парламент*; французько-англійсько-латинського походження: *коаліція*; *вердикт*; французько-латинського походження: *мілітаризм*; *абсолютизм*.

Слід зазначити, що найбільш поширені терміни й усталені словосполучення не перекладаються і передаються за допомогою транслітерації, а саме : *ад хок*; *де-факто*, *де-юре*, *еквітас*, *екс екво ет боно*, *персона нон грата*. У наш час деякі терміни, які раніше стосувались сфери міжнародного та дипломатичного права були ліквідовані із загальномовного вжитку. Наприклад такі терміни як: *субвенція*, *лобі*, *корупція*, *страйк*, *локаут*, *імпічмент*, *інавгурація*, *інтерпеляція*, *рекетири*, *рекет*, *трейдер* та ін. Це є свідченням вагомості впливу на мовні процеси, зокрема й на лексико-семантичне освоєння запозиченої термінології [19].

Стрімкий розвиток міжнародних відносин, зміна внутрішньо-політичних режимів, позицій держав на зовнішньополітичній арені, зміна геополітичної ситуації наводять, зокрема, до появи нових лексичних одиниць у дипломатичній мові. За останні декілька років у мові дипломатії виникли

такі термінологічні одиниці, як: *санкції, сепаратист, лавина біженців, російська пропаганда* та багато інших. Таким чином, у міжнародних відносинах, дипломатична лексика є одним із активних джерел формування дипломатичних термінів, особливо у межах глобалізації.

2.2. Термінологічні групи дипломатичного права

Розподіл термінів дипломатичного права на певні групи важливий із багатьох причин. По-перше, це дозволяє прослідкувати основні особливості вживання в тексті нормативного правового акта та в науковій літературі не тільки одиничного терміна, але й цілої сукупності термінів, встановити певні закономірності існування терміна в терміносистемі. По-друге, класифікація важлива для впорядкування окремих терміноодиниць, що є необхідною умовою систематизації всієї правової інформації для її подальшого використання.

Поділ термінів відбувається на загальноновживані, спеціально-юридичні та спеціально-технічні групи [2]. Загалом виділяють чотири, а саме: загальноновживані, терміни, що мають у нормативному акті вужче, спеціальне значення, суто юридичні або міжнародні й технічні [35].

У межах кожної такої групи є можливе виокремлення різних принципів і підходів до вивчення дипломатичної термінології й подальший поділ на менші підсистеми. При цьому основним є поділ на загальну і спеціальну лексику. У цілому можна виділити такі три групи:

- терміни, які не виділяють в окрему групу, а відносять до групи загальноновживаних термінів;
- терміни що виділяють окрему групу;
- терміни, що належать до групи спеціально-юридичних термінів [40].

Дипломатичне право, відрізняється від інших правових систем. Термінологія саме цієї сфери є особливою та унікальною, вона має свої

тематичні групи. Серед них ми виділили саме такі терміни дипломатичного права:

1) які позначають назви державних утворень, а саме: *республіка, федерація, конфедерація, унія*;

2) назви міжнародних організацій: *МАГАТЕ, НАТО, ООН, СОТ, МВФ, ЮНЕСКО*, тощо;

3) терміни, які позначають види та форми правових відношень: *де-юре, де-факто*;

4) терміни, пов'язані з питаннями, які вказують в політичній сфері на самовизначення окремої держави, це може бути: *державо-метрополія, незалежність, суверенітет, маріонетковий режим*;

5) термінологічна група, що розкриває поняття в дипломатичному праві щодо відповідальності та несе за собою наслідки: *міжнародний делікт, міжнародний злочин, агресивна війна, порушення миру, посягання на свободу народів, позитивна відповідальність, негативна відповідальність, абсолютна відповідальність, матеріальна відповідальність*, тощо;

6) терміни, які допомагають у вирішенні невідкладних питань, що позначають способи вирішення дипломатичних спорів: *примирення, прямі переговори, арбітраж* та інші;

7) терміни, які мають за мету мирні та не мирні домовленості, які в свою чергу пов'язані між країнами це: *втручання у внутрішні справи, збройні сили, збройний конфлікт, агресія, оголошення війни, перемир'я, напад, ядерна зброя* тощо;

8) терміни, що мають етикетну дипломатичну лексику, що позначають форми титулів і титулування: *герцог; пан; президент, Ваша Величність; тощо*.

9) терміни, які вказують на форми міждержавного спілкування в дипломатичному праві: *дипломатична місія; дипломатичний візит; дипломатичний протокол; дипломатичний церемоніал; дипломатична*

бесіда; дипломатичні переговори; дипломатія віртуальна; дипломатія громадська; дипломатична аудієнція; картка візитна; превентивна дипломатія; протокол дипломатичний; саміт та ін.

10) терміни, які позначають назву документів, які стосуються суто дипломатичного права: *вербальна нота; вірча грамота; дипломатичний акт; декларація; депеша; дипломатичний паспорт; дипломатичне запрошення; конвенція; комюніке; міжнародний договір; меморандум; нота дипломатична; нотифікація; обмін нотами; пам'ятна записка; преамбула; протокол; пролонгація міжнародного договору; пакт; послання глав держав, урядів; ратифікаційна грамота; резолюція; угода; ультиматум тощо;*

11) терміни, саме назви дипломатичних осіб, що перебувають на дипломатичній службі: *агент дипломатичний; аташе; дипломат; глава дипломатичного представництва; дисмисл; дуаєн дипломатичного корпусу; інтернунцій; консул; надзвичайний і повноважний посол; надзвичайний посланник і повноважний посланник; нунцій; посол; посол за сумісництвом; повірений у справах; персона грата; персона нон грата; радник-посланник; тимчасовий повірений у справах та ін.*

12) терміни, які виділяють означення, які пов'язані з міжнародним регулюванням: *анексія, давнина володіння державна територія, без'ядерна зона, виключна економічна зона, міжнародні ріки, морський шельф, окупація, оренда території, прикордонні озера, цесія тощо [26].*

Ці термінологічні групи складають основу спеціальної лексики дипломатичного права.

2.3. Структурні типи термінів дипломатичного права

Важливою умовою всебічного дослідження термінологічних систем є аналіз структури термінів. Указуючи на специфіку термінологічного словотворення, Л. Симоненко зазначає, що на відміну від загальномовного, воно має деякі особливості, пов'язані насамперед із самою специфікою

терміну як лексичної одиниці обмеженої сфери вживання. При термінологічному словотворенні простіше поєднуються запозичені та національні словотвірні елементи, спостерігається також зміна семантики загальнономовних морфем [8].

У термінології дипломатичного права існують такі структурні різновиди термінів:

1. Синтетичні (однокомпонентні) терміни: *посол; заява; консул; угода; агент; акламація; аташе; дипломат; дисмисл; інтернунцій; нунцій; посол; консульство; апостиль; декларація; депеша; комюніке; конвенція; меморандум; нотифікація; преамбула; протокол; пакт; резолюція; угода; ультиматум; саміт.*

2. Аналітичні (двокомпонентні) терміни: *міжнародні відносини; дипломатичний канал; офіційна особа; агент дипломатичний; дипломатичний корпус; персона грата; радник-посланник; дипломатичне представництво; посольство надзвичайне; вербальна нота; вірча грамота; дипломатичний акт; дипломатичний паспорт; дипломатичне запрошення; міжнародний договір; нота дипломатична; обмін нотами; пам'ятна записка; протест дипломатичний; ратифікаційна грамота; дипломатична місія; дипломатичний візит; дипломатичний протокол; дипломатичний церемоніал; дипломатична бесіда; дипломатичні контакти; дипломатичні переговори; дипломатія віртуальна; дипломатія громадська; дипломатична аудієнція; картка візитна; картка кувертна; превентивна дипломатія; протокол дипломатичний;*

3. Аналітичні (трикомпонентні) терміни: *глава дипломатичного представництва; дуаєн дипломатичного корпусу; надзвичайний і повноважний посол; надзвичайний посланник і повноважний посланник; посол за сумісництвом; повірений у справах; пролонгація міжнародного договору; промугація міжнародного договору; дипломатія «без краваток»; тимчасовий повірений у справах; міжнародна дипломатична академія.*

4. Аналітичні багатокomпонентні: *постійне представництво при міжнародній організації; послання глав держав, урядів, міністрів закордонних справ; протокол дипломатичний в ООН.*

Аналітичні (двокомпонентні) терміни представлені такими структурними типами:

1. Іменник (стрижневе слово) + прикметник: *дипломатична нота; дипломатичний протест; картка візитна; картка кувертна; протокол дипломатичний, дипломатичний канал; офіційна особа; дипломатичний корпус; дипломатичне представництво; вербальна нота; вірча грамота; дипломатичний акт; дипломатичний паспорт; дипломатичне запрошення; міжнародний договір; пам'ятна записка; ратифікаційна грамота; дипломатична місія; дипломатичний візит; дипломатичний протокол; дипломатичний церемоніал; дипломатична бесіда; дипломатичні контакти; дипломатичні переговори; дипломатія віртуальна; дипломатія громадська; дипломатична аудієнція; превентивна дипломатія;*

2. Іменник у називному відмінку + іменник в орудному відмінку: *обмін листами; обмін нотами.*

Значна кількість двокомпонентних термінологічних сполучень утворюється не лише поєднанням двох окремих термінів (юрисдикція держави, акт капітуляції, демаркація кордонів, військова окупація, блокада митна, воєнна доктрина тощо), а й залученням слів загальноповживаної лексики, що термінологізуються в межах міжнародно-правового дискурсу або поєднанням із власне термінами міжнародного чи інших галузей права (відкрите море, друга сторона, двосторонні переговори, міжнародна ввічливість, оголошення війни, стан війни, видача злочинців, дипломатична пошта, дипломатичні класи тощо).

Аналітичні (трикомпонентні) терміни представлені такими типами сполучень:

1. Іменник + прикметник + іменник: *глава дипломатичного*

представництва; дуаен дипломатичного корпусу; пролонгація міжнародного договору; промультгація міжнародного договору.

2. Прикметник + прикметник + іменник: *надзвичайний і повноважний посол; надзвичайний і повноважний посланник; міжнародна дипломатична академія.*

Чотирикомпонентні терміни представлені такими словосполученнями:

1. Прикметник + іменник + прикметник + іменник: *постійне представництво при міжнародній організації.*

2. Іменники + прикметник: *послання глав держав, урядів, міністрів закордонних справ.*

Отже, ми розглянули структурні типи в термінології дипломатичного права, які відіграють важливу роль у сфері міжнародних відносин.

РОЗДІЛ 3

СИСТЕМНІ ВІДНОШЕННЯ У ТЕРМІНОЛОГІЇ ДИПЛОМАТИЧНОГО ПРАВА

3.1 Антонімія дипломатичного права

Антонімічні відношення, відіграють важливу роль у термінології дипломатичного права. Науковці активно розглядають антонімічні зв'язки і явища в різних терміносистемах. У сфері дипломатичного та міжнародного права питання досліджують Л. Симоненко, М. Процик, М. Паночко та інші. Особливу увагу вивченню антонімічного відношень в термінології приділив М. Паночко, що дозволило висвітлити сутність протиставлених понять в міжнародному праві [32].

Серед термінів дипломатичного права можемо виокремити такі антонімічні пари : *персона грата – персона нон грата; ратифікація – денонсація; комбатанти – некомбатанти; рес комінус – реснулліус; демократія – автократія; рекомендації – ультиматимум; апатрид – біпатрид; експорт – імпорт; публічна особа – приватна особа; абсолютний – відносний; авангард – ар'єргард; мирний – агресивний; наступ – оборона; революція – контрреволюція.*

Протилежність простежується в таких термінах дипломатичного права: *персона грата – персона нон грата*. Так, якщо у першому терміні це дипломатична особа, яка є бажаною в країні перебування, глава дипломатичного представництва, то в другому терміні простежується зовсім протилежний аспект, це вже не бажана особа в країні перебування [25].

Ратифікація – денонсація. Перший термін відображає затвердження вищим органом державної влади (монархом, президентом, парламентом) договору міжнародного та згода на його обов'язковість для країни. Протилежним за значенням є термін «денонсація», адже це розривання, припинення дії міжнародного договору [25].

Комбатанти – некомбатанти. У першому випадку термін «комбатанти» позначає осіб, які безпосередньо беруть участь в бойових діях, входять до складу збройних сил воюючої країни [25].

Некомбатанти – це особи, які не беруть безпосередньої участі у бойових діях, до таких осіб належать медсестри, юристи, журналісти, волонтери тощо [25].

Рес комінус – реснулліус. *Рес комінус* - у річ, яка знаходиться у спільній власності. В свою чергу термін *реснулліус* має протилежне значення і означає «річ, яка не належить нікому» [25].

Демократія – автократія. *Демократія* державний лад, що ґрунтується на принципі народовладдя. *Автократія* має зовсім протилежне значення – форма політичного режиму, де влада повністю належить одній особі, автократу, який зазвичай узурпує владу і зовсім не враховує думку і волю народу [25].

Апатрид – біпатрид. *Апатрид* – особа без громадянства, тобто особа, яка не має громадянства жодної держави. Біпатрид є протилежним терміном за значенням, адже це особа, яка має подвійне громадянство, тобто, є громадянином двох держав одночасно [25].

Експорт – імпорт. *Експорт* - поняття міжнародної торгівлі, що означає продаж товарів чи послуг інші країни. Поняття походить від латів. *exporto*, що у буквальному значенні означає «вивозити з порту». *Імпорт* ввезення в країну товарів, послуг, капіталу для реалізації на внутрішньому ринку країни, що ввозить. Імпорт має значення для багатьох країн, оскільки дозволяє забезпечити постачання населення продуктами харчування, яких не може дати власна земля [25].

Публічна особа – приватна особа. *Публічна особа* – це особи, які відповідно до Закону є національними, іноземними публічними діячами, діячами, які виконують політичні функції в міжнародних організаціях. *Приватна особа* - це особа, що діє від себе особисто, неофіційно [25].

Абсолютний – відносний. Абсолютний – визначається поза зв'язком, без порівняння з чимось. Відносний – визначається у зіставленні з чимось, правильний за певних умов [25].

Авангард – ар'єргард. Частина війська, яка перебуває перед головними силами. Ар'єргард – частина війська або флоту, яка перебуває поза головних сил [25].

Мирний – агресивний. Мирний – позбавлений ворожих намірів, який проводить політику миру, миролюбний. Агресивний – настроєний на збройний напад з метою загарбання чиеїсь території, багатства, який має загарбницький характер [25].

Наступ – оборона. Наступ – бойові дії військ з метою руху вперед і розгрому противника. Оборона – бойові дії військ з метою утримання позицій, оборонних укріплень [25].

Революція – контрреволюція. Революція - докорінний переворот у житті суспільства, який призводить до ліквідації попереднього суспільного ладу і ствердження нового. Контрреволюція – активна протидія революції, боротьба проти революції, що перемогла, за повернення поваленого дореволюційного ладу [25].

Антоніми в термінології дипломатичного права відображають назви процесів в дипломатії, ознак.

3.2. Синонімія термінології дипломатичного права

Синоніми є засобом смислової диференціації. Наявність у мові декількох слів для позначення одного й того ж поняття, на думку лінгвістів, зумовлюється різницею функцій, які вони виконують, і визначають місце кожного з них у лексичній системі мови. Синоніми в тексті виконують різні функції, основні з них це: функція засобу тонкої диференціації, тобто створення стилістичних розрізень, функція засобу вираження експресії, емоційних відтінків та оцінок. Однак мова дипломатичного права не

потребує додаткової експресії, тому необхідність вживання синонімів у такому тексті обмежена [52]. Аналіз синонімів дипломатичного права дає змогу розглянути ступінь схожості термінів та порівняти їх появу власне з українських термінологічних словників до запозичених термінів.

З-поміж термінів дипломатичного права виокремлюємо такі синонімічні пари: *дипломат – агент дипломатичний; посол – глава дипломатичного представництва; посол – нунцій; посольство надзвичайне – спеціальні урядові делегації; договір – конвенція – угода; пакт – конвенція – договір; дипломатія – зовнішня політика; ратифікація – підтвердження; преамбула – вступна частина; інституція – орган – установа; угода – домовленість; міжнародний договір – інтернаціональний договір; автономія – незалежність.*

Проаналізуємо синонімічні відношення між термінами *дипломат – агент дипломатичний*. Обидва терміни попри окреме відображення в словнику міжнародно-правових термінів та дипломатичній енциклопедії, мають однакове значення – загальне найменування осіб, що є працівниками дипломатичної служби і представляють державу закордоном. Синонімічні зв'язки можна простежити в термінах: *посол – глава дипломатичного представництва*, обидва терміни мають спільні компоненти значення – «головна особа в дипломатичному представництві»; однак в словнику міжнародно-правових термінів зазначено, що *посол* – це вищий дипломатичний ранг, а в Українській дипломатичній енциклопедії вказано, що *посол – глава дипломатичного представництва* [52].

Синонімічними є терміни: *посол – нунцій, посольство надзвичайне – спеціальні урядові делегації*, адже дані терміни мають однакове значення, це тимчасові делегації в іншу країну. Синонімічні відношення виникають між термінами: *договір – конвенція – угода*, їх об'єднує спільне значення «офіційна домовленість між державами, відповідно до якої встановлюються певні положення, що є обов'язковими до виконання» [52].

Окрім цього, синонімічний зв'язок простежується в таких термінах: *пакт – конвенція – договір*. Також спільні компоненти «представлення країни в інших країнах, її інтересів та політики», що є основою синонімічних відношень, містять терміни *дипломатія – зовнішня політика*, – «погодження умов угоди» – містять терміни: *ратифікація – підтвердження*.

Синонімічні відношення мають також терміни: *преамбула – вступна частина*, адже саме ці терміни відображають вступ, передмову в дипломатичних документах.

3.3 Родо-видові відношення у термінології дипломатичного права

Вивчення родо-видових відношень у терміносистемі дипломатії дає змогу виокремити групи зв'язків у термінології дипломатичного права. Найважливішим із семантичних зв'язків Ю. Маслов вважає «ієрархічний зв'язок по лінії рід-вид між позначенням загальнішого, родового поняття і гіпонімами. Смысловим відношенням слова, з одного боку, до його гіпероніма, а з другого — до сусідів, інших гіпонімів того самого гіпероніма, визначено обсяг і зміст вираженого в слові поняття» [13].

Так, *міжнародний договір* – це узагальнююче поняття всім міжнародних актів з ідентичними формальними ознаками (*договір, конвенція, протокол, угода, пакт*). Саме в цьому сенсі воно вживається в назві Віденської конвенції про право міжнародних договорів та в назві однієї з галузей міжнародного права, а також у найменуванні одного з різновидів таких актів, як наприклад: «Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань», «Договір про правову допомогу з цивільних і кримінальних справ». Поняття *міжнародний договір* є родовим для таких видових понять, як: *односторонній договір, двосторонній договір, багатосторонній договір*. Як родове поняття *міжнародна конференція* охоплює поряд із багатосторонніми зустрічами, що мають таку назву, *конгреси та наради* [4].

Родове й кожне видове поняття протиставлені одне одному наявністю

чи навпаки відсутністю розрізнявального компонента, таке протиставлення визначають, як привативну опозицію, наприклад: *документ - дипломатичний документ, внутрішньовідомчий документ, інформаційно-довідковий документ, зовнішньо-дипломатичний документ*. У семантиці гіпонімів є розрізнявальний компонент «характер, призначення документу», у семантиці гіпероніма цього компонента немає, але усі видові поняття протиставлені одне одному за змістом видової ознаки [46].

Слід розглянути такий термін, як *місія*. В дипломатичній сфері це означення має декілька понять та ділиться на види: *дипломатична місія, військова місія*. Виявлення родо-видових відношень між цими термінами окреслює ієрархію понять саме дипломатичної галузі знань. Терміни *дипломатичний акт — акт влади — акт органу* у межах дипломатичного права також формують родо-видові зв'язки [46].

Гіперо-гіпонімічні відношення в дипломатичному праві, охоплюють такі поняття галузі, які в свою чергу є видовими, наприклад, термін *консул* має чотири класи, а саме: *генеральний консул, віце-консул, консульський агент, консул*. Серед цих видів, *консул* має різне означення, тому для точного визначення використовують описові конструкції, які ми можемо знайти в словниках. Також родо-видові відношення, утворені через актуалізацію парадигматичних значень, формують розгалужені парадигми: *надзвичайний і повноважений посол - державний службовець першого рангу, надзвичайний і повноважений посол першого класу - державний службовець другого рангу, надзвичайний і повноважений посол другого класу - державний службовець третього рангу* [13].

Окремо слід виділити термін *дипломатична нота*. Цей вид документу в міжнародному праві часто зустрічається та застосовується саме в дипломатичній діяльності. До документів зовнішньо-дипломатичного листування у родо-видових відношеннях належить: *вербальна нота, особиста нота, підписна нота, пам'ятна записка, особистий лист*

неофіційного характеру, меморандум. Усі між собою вони різняться за функцією та змістом, проте вони мають спільні ознаки та є підставою поділу родового поняття на видові, і слугують об'єднувальним чинником [46].

Отже, аналіз родо-видових відношень у термінології дипломатичного права, підтверджує вагоме значення родо-видових зв'язків для термінології дипломатичного права.

3.4 Інші види зв'язків у термінології дипломатичного права

Внутрісистемна й міжсистемна полісемія.

Вимога ясності терміна є одним із найважливіших завдань, які ставляться при створенні нового терміна, але забезпечити таку умовну багатозначність реально лише в межах системи термінів [48]. Для термінології дипломатичного права характерне семантичне явище полісемії, яке вказує на наявність у терміні кількох різних значень у логічно-предметному відношенні, що виступають окремими варіантами, не порушуючи при цьому єдності лексичної одиниці. Загальні компоненти значення виражаються вербально у визначеннях або виявляються лише на семантичному рівні [48].

Головне призначення полісемії полягає в тому, що вона є засобом створення нових наукових теорій та нових понять. Метонімічний та метафоричний перенос значень характеризується надзвичайною різноманітністю в термінології дипломатичного права, тому вони не піддаються вичерпному аналітичному опису. Явище метонімії в термінології дипломатичного права зустрічається набагато частіше ніж явище метафори [48].

Наведемо характерні приклади в дипломатичних термінах в метонімічних конструкціях полісемії, які відображають розвиток лексичної семантики у міжнародній сфері.

У термінах дипломатичного права виявлено головні міжсистемні полісемантичні терміни, а саме: *Віза* 1. У міжнародному спілкуванні, це позначка в закордонному паспорті (дипломатичному, службовому, загальногромадянському) або в документі, що його замінює, про дозвіл на в'їзд до країни, виїзд з неї або транзит; 2. Проїзд територією країни; 3. У внутрішніх справах, це позначка відповідної посад, особи на листі, проекті документа тощо [48]. Цей термін має багатозначну метонімію.

Наступний термін: *ембарго* 1. У міжнародному праві встановлена державними органами заборона на вихід із портів чи територіальних вод своєї країни власних чи іноземних суден; 2. Затримання товарів, вантажів; 3. Заборона на ввезення чи вивезення з країн товарів чи валюти з метою здійснення економічного тиску на країну-імпортера чи країну - експортера; 4. Сприяння розвитку тієї чи іншої галузі; 5. Захисту певних монопольних інтересів; 6. Усунення військової, екологічної та іншої загрози; 7. Введення міжнародно-правових санкцій [48]. Цей термін виражений дією на результат, який має певну властивість та багатозначність, тому даний термін також має характерні приклади і відноситься до метонімії.

Полісемантичний термін *посольство* має кілька лексико-семантичних варіантів: 1. Група посадових осіб, які представляють свій уряд в іноземній країні; 2. Офіційна будівля, яка використовується цими посадовими особами.

Термін *аташе* має декілька значень: 1. Дипломат-початківець, який є членом дипломатичного корпусу; 2. Атеи К. К. Сандровський. АТЕИ (р. і м. н. невід.— 339 до н. е.) - скіфський цар [15]. Даний приклад є полісемантичним. Перше значення терміну виступає в ролі суб'єкта, а друге значення вже не використовується в даний час та є історизмом.

Термін *депеша* має такі значення: 1. Давній офіційний лист, який відправлявся екстрено кур'єром; 2. Листування між королівськими дворами; 4. Різноманітні термінові телеграфні повідомлення; 4. Дипломатична кореспонденція між МЗС та його дипломатичними представниками [15].

Нотифікація: 1. Форма повідомлення іншій стороні про відповідні юридичні факти; 2. Документ, в якому висловлюється позиція держави з будь-якого міжнародного питання, констатується погляд стосовно певних подій та фактів; 3. Повідомлення про підписання, ратифікацію міжнародних договорів, приєднання до них або їх денонсацію [48]. Можемо спостерігати раціональність метонімії в даному випадку, яка зумовлена багатозначністю та об'єднує в єдине ціле значення самого терміну не змінюючи його суттєвий зміст.

Хартія: 1. У Давній Греції і Давньому Римі — папірус або пергамент, на якому писалися документи; 2. У Київській Русі хартією називалися деякі дипломатичні угоди (договори з Візантією 911 і 945 та ін.); 3. Назва документа публічно-правового і політичного характеру в Середні віки, наприклад, акта про надання прав та свобод своїм підданам (або певній їх групі), який видавався монархом; 4. Міжнародно-правові документи, які встановлюють особливий статус деяких організацій або інститутів [15].

Специфіка полісемії терміна *хартія* полягає в тому, що різні спеціальні значення функціонують за межами терміносистеми. Мається на увазі, що у складі термінології інших галузей знань, термін має одне поняття але передає зовсім інакше трактування або навпаки термін має одне поняття, а має багатозначність [48].

Полісемантичний термін *дипломатичний корпус*, в основі якого лежить метонімічна транспозиція вихідного значення, має два лексико-семантичні варіанти: 1. Сукупність працівників дипломатичного персоналу; 2. Організація, яка не має державного чи міжнародного характеру [15].

Також слід розглянути такі терміни, які часто вживаються в дипломатії: *нота дипломатична*: 1. Вид дипломатичного документа; 2. Форма укладання міжнародних договорів та поняття *вербальна нота*: 1. Форма дипломатичного листування; 2. Форма обміну інформацією між ООН і урядами або постійними представництвами [46].

Метонімія відображає відношення суміжності цих термінів по відношенню один до одного та між концептуальними об'єктами в дипломатичній сфері. Структура кожного багатозначного слова є індивідуальною та відкритою, оскільки важливого значення набуває саме розвиток нових значень у різних галузях знань.

Отже, явища полісемії у терміносистемі дипломатії дозволяє значно розширити номінативний потенціал мови без збільшення кількості лексичних одиниць, що сприяє економії мовних ресурсів.

Пароніми. Пароніми (грец. *para* – біля, мимо і *опута* – ім'я) – слова, подібні за зовнішньою особовою формою у морфемному складі і звучанні, але відмінні за значенням. Найчастіше це спільнокореневі слова: *авторитетний* – *авторитарний*, *програмний* – *програмовий*, *надягати* – *одягати*, *пригадати* – *прогадати*. Паронімія – явище, суміжне з омонімією. З омонімами пароніми близькі як слова різного семантичного плану, але які мають часткову подібність за звуковим оформленням. Пароніми ближчі не до власне лексичних омонімів, а до фонетичних [45].

В дипломатичному праві можна виділити такі терміни-пароніми: *демократія* – *тимократія*; *автономія* – *автономність*; *анартеїд* – *анатрид*; *глобалізм* – *глобалізація*; *виборці* – *виборники*; *політика* – *політія* – *політологія*; *авторитарний* – *авторитетний*; *величний* – *величавий*; *виголошувати* – *оголошувати* – *проголошувати*; *виклик* – *заклик* – *поклик*; *дипломатичні відносини* – *відношення*; *гарантійний* – *гарантований*; *громадський* – *громадянський*; *гуманізм* – *гуманність*; *депресія* – *репресія*; *дипломант* – *дипломник*; *дипломатичний* – *дипломатський*; *інтернаціоналістський* – *інтернаціональний*; *інтерпеляція* – *інтерполяція*; *консультативний* – *консультаційний*; *легіон* – *регіон*; *расистський* – *расовий*; *реалії* – *регалії*; *статус* – *статут*; *церемоніал* – *церемонія*; *абсолют* – *абсолютизм*; *гегемонія* – *гегемонізм*; *біпартизм* – *біпатризм*; *привілеї* – *привілей*.

Демократія (народовладдя) – *тимократія* (форма правління, за якої державна влада перебуває у привілейованої меншини, що володіє високим майновим цензом, є однією з форм олігархії) [14].

Автономія (форма самоуправління частини території держави, наділена самостійністю у вирішенні питань місцевого значення) і *автономність* (відносна незалежність / політичних інститутів [14].

Апартеїд (політика расової сегрегації, дискримінації, що проводилася урядом ПАР у ХХ ст.) і *апатрид* (особа без громадянства).

Глобалізм (сукупність поглядів на глобалізацію, які полягають у позитивній оцінці її) і *глобалізація* (процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції) [14].

Виборці (громадяни, які мають право головувати на виборах) і *виборники* (члени колегії виборників у США) [14].

Політика (загальний напрям, характер діяльності держави, певного класу, політичної партії) – *політія* (найправильніша форма держави, за Аристотелем, в умовах якої більшість керує в інтересах загального блага, поєднання найкращих рис аристократії і демократії) – *політологія* (наука про політику) [14].

Авторитарний (владний, який утверджується силою влади) – *авторитетний* (який користується авторитетом, заслуговує на повне довір'я, впливовий) [14].

Величний (який викликає подив, захоплення, своєю грандіозністю, надзвичайністю) – *величавий* (те саме, що величний) [14].

Виголошувати (прилюдно виступати з доповіддю, вимовляти які-небудь слова, фрази) – *оголошувати* (публічно заявляти про що-небудь, робити відомим, офіційно визнавати) – *проголошувати* (декларувати, обнародувати) [14].

Дипломатичні відносини (стосунки, взаємини між ким-небудь) – *відношення* (зв'язок між одиницями-поняттями (числами, словами) у математиці, мовознавстві, філології, архітектурі тощо) [14].

Гарантійний (який стосується гарантії, пов'язаний з нею) – *гарантований* (сталий, постійний, забезпечений, підтриманий законом) [14].

Громадський (який стосується суспільства, громади чи окремого колективу) – *громадянський* (який стосується громадянина як члена суспільства) [14].

Гуманізм (ідейна течія епохи Відродження, яка ставила своєю метою визволення людини від церковного гніту, утвердження моральних прав людини на земне щастя, вільний вияв бажань і прагнень) – *гуманність* (людяність) [14].

Депресія (застій в економіці капіталістичних країн) – *репресія* (каральний захід, покарання з боку державних органів) [14].

Дипломант (особа, нагороджена почесним дипломом за успіхи) – *дипломат* (службова особа, уповноважений для переговорів та домовленостей з іншими державами) – *дипломник* (учень або студент середніх спеціальних або вищих навчальних закладів, який виконує дипломний проект) [14].

Дипломатичний (який стосується дипломатії, властивий дипломатові) – *дипломатський* (який стосується дипломата, властивий йому) [14].

Інтернаціоналістський (який стосується інтернаціоналіста, пов'язаний з ним) – *інтернаціональний* (який існує між різними народами і націями, в якому беруть участь представники різних народів чи націй або складається з них, міжнародний) [14].

Інтерпеляція (в парламентах – письмовий запит урядові з якогось важливого питання, після обговорення якого приймається відповідна ухвала) – *інтерполяція* (неавторська вставка пізнішого походження в літературному або іншому тексті, яка відсутня в оригіналі) [14].

Консультативний (який має дорадчі права, дорадчий) – *консультаційний* (який дає поради з яких-небудь питань, призначений для консультації) [14].

Легион (назва різних військових формувань з добровольців) – *регіон* (територія, що характеризується комплексом ознак (фізико-географічних, економічних, етнографічних тощо) [14].

Расистський (який стосується расизму як антинаукової людино-ненависницької теорії і практики реакційних експлуаторських класів і верств, спрямованих на поневолення народів як нібито «расово неповноцінних») – *расовий* (який стосується раси, пов'язаний з нею) [14].

Реалії (предмети, речі, що мають матеріальну цінність) – *регалії* (предмети, що символізують монархічну владу (корона, скипетр, трон) [14].

Статус (правове становище установ, організацій, осіб і т. п.) – *статут* (зведення правил, положень, що визначають завдання, устрій, функції і порядок діяльності якоїсь організації, установи ін.) [14].

Церемоніал (офіційно встановлений і прийнятий розпорядок урочистих прийомів, процесій, обрядів тощо) – *церемонія* (те саме, що церемоніал; зовнішні умовності при поведінці) [14].

Абсолют (надмірна категоричність у судженнях, що-небудь самодостатнє, нічим не обумовлене, безвідносне) – *абсолютизм* (форма державного правління, яка ґрунтується на свавіллі правителя і за якої досягається найвищий ступінь централізації влади) [47].

Лібералізм (політична ідеологія, що виходить із положення про те, що індивідуальні свободи людини є і правовим базисом суспільства) і *лібертаризм* (позиція, що відстоює крайній індивідуалізм та повну свободу особистості – у державному, соціальному та економічному житті, його називають анархізмом з капіталістичними принципами) [29].

Гегемонія (панівне становище певного суспільного угруповання) і *гегемонізм* (претензія певної соціальної групи, класу, політичної партії,

держави на керівну роль у суспільному процесі) [29].

Біпартизм (двопартійна система) і *біпатризм* (подвійне громадянство); [29].

Привілеї (виключне становище індивіда чи соціальної групи, пов'язане з особливими можливостями та умовами їхньої життєдіяльності, що виділяє їх із суспільства, ставить над ним) – *привілей* (у феодальному суспільстві — узагальнена назва нормативного акта, яким монархи надавали чи підтверджували особливі права певним особам, станам, територіям та ін.) [4].

Омоніми. Серед дипломатичної термінології зрідка трапляються омонімічні терміни, що з'являються внаслідок звукових змін у процесі розвитку мови, випадкового збігу звучання слова рідної мови і засвоєння з іншої мови, випадкового збігу звучання форм різних слів, втрати зв'язку між лексико-семантичними варіантами полісемічного слова. Як відомо, омоніми (від гр. *homos* – однаковий, і *опута* – ім'я) – це слова, що однаково звучать, але мають різне значення. Омоніми потрібно відрізняти від багатозначних слів, адже значення полісемантичного слова об'єднані спільним поняттям, а значення омонімів не пов'язані між собою [11].

*Аспірант*¹ (особа I що готується до наукової діяльності при виші або науково і дослідному інституті) і *країна-аспірант*² (від англ. *aspirant I country* - країна, що має прагнення до вступу в альянс 1 (НАТО) [29].

*Обструкція*¹ дія, демонстративно спрямована на зрив якогось заходу, різновид протесту) і *обструкція*² мед. перешкода, ; закриття, утруднення прохідності (легенева, сечова) [29].

*Ліга*¹ (фр.) - організація (Ліга арабських держав) і *ліга*² (італ.) – нотний знак [Тодор].

*Візувати*¹ - наводити оптичний або кутомірний прилад на точку і *візувати*² - ставити візу на документі [10].

Отже, пароніми та омоніми зустрічаються в багатьох термінах дипломатичного права. Між різними видами зв'язків у термінології

встановлюються відношення семантичної схожості. Показовою ознакою лексики дипломатичного права є наявність термінів, які при зміні свого первинного значення, формують інший термін.

ВИСНОВКИ

1. Базовими ознаками терміна є точність, наявність визначення, систематичність, стислість, відкритість, динамічність, прозорість та стандартизацію, відсутність експресивності та образності..

2. Основним виявом парадигматичних відношень є синонімія, яка зумовлена постійним розвитком наук, що супроводжується появою нових понять, уніфікованістю деяких термінологічних систем, паралельним вживанням запозиченого і автохтонних термінів. Антонімія також є основним структуро-творчим елементом формування системних відношень у термінології дипломатичного права.

3. Поняття «термінологія дипломатичного права» характеризується сукупністю мовно-стилістичних параметрів, які у наш час є вимогами до сучасного правового тексту.

4. Дипломатична термінологія відіграє важливу роль у сфері міжнародних відносин. Вона включає в себе назви ключових понять, означень, назви документів, посад, дипломатичних рангів та основних видів дипломатичної діяльності. Більшість термінів дипломатичного права є інтернаціоналізмами, що походять від французької, латинської та грецької мов, вони позначають назви документів, дипломатичних договорів і пактів, що належать до правової лексики української мови.

5. Схарактеризовано тематичні групи та структурні типи термінів дипломатичного права, які є важливими для дослідження термінологічних систем. У роботі було описано структурні терміни дипломатичного права, а саме: аналітичні (двокомпонентні) терміни, аналітичні багатоконпонентні, синтетичні (однокомпонентні) терміни та інші.

6. Дипломатичні терміни функціонують лише в системі термінів, яка є цілісною, відносно стійкою, структурованою та є єдиною за змістово-мовною ознакою.

7. Системні відношення у термінології дипломатичного права мають розгалужені антонімічні, синонімічні відношення та інші види зв'язків. Проте терміни можуть вступати в зв'язки із загальноживаними лексемами (синонімічні, антонімічні, паронімічні, полісемічні та інші зв'язки).

8. Антонімія дипломатичних термінах виникає з потреби якомога чіткіше описати певні явища дійсності. Щодо інших паронімічних чи полісемічних зв'язків ми виділили характерні приклади та їх функції в дипломатичних термінах в метонімічних конструкціях полісемії, що відображають розвиток лексичної семантики у міжнародних відносинах.

9. Родо-видові відношення у системі термінології дипломатичного права формують її ієрархічні зв'язки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова Л. Є. Професійне спілкування науково-технічних працівників і студентів інженерних спеціальностей [Текст] / Л. Є. Азарова, Н. Й. П'яст, Т. Ю. Іванець. – Вінниця : ВНТУ, 2008.– 189 с
2. Алексеев С. С. Общая теория права : учебник / С. С. Алексеев. — 2-е изд. — М. : Проспект, 2009. — С. 487; Загальна теорія держави і права : підручник / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого ; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. — Х. : Право, 2009. — С. 311
3. Анисимова А. Г. Англоязычные юридические термины: оптимизация процесса обучения / А. Г. Анисимова, М. А. Архипова // . - 2014. - № 4. - С. 294-299.
4. Багатомовний юридичний словник-довідник (БЮСД) / І. О. Голубовська, В. М. Шовковий, О. М. Лефтерова та ін. К.: Вид.-поліграф. центр “Київський ун-т”, 2012. 543 с.
5. Беляевская Е. Г. Семантика слова: Высшая школа, 1987. 128 с.
6. Библиук Н. Про сучасний стан української термінології / Н. Библиук, Р. Рожанківський // Вісник Держ. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології» : матеріали 6-ї Міжнар. наук. конф. [«СловоСвіт 2000»]. — Львів, 2000. — № 402.— С. 13–19.
7. Булик-Верхола С. З., Гнатюк М. В, Голубінка Н.І., Дрівко Н. З, Куньч справочник / М. В. Гнатюк, С. З. Булик-Верхола, Н. І. Голубінка, Н. З. Дрівко, З. Й. Куньч 27.07.2013. – 147 с.
8. Бурковська О. В. Структурні типи аналітичних українських термінів лісництва. Слов'янський збірник. Чернівці, 2017. Вип. 21. С. 57–66. , с. 58
9. Вербенець М. Б. Юридична термінологія української мови: історія становлення і функціонування: Автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.01 / Ін-т філології Київського нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. – К., 2004. – 15 с

10. Демська, Оріся Мар'янівна. Словник омонімів української мови / О. М. Демська, І. М. Кульчицький; Міжнар. фонд "Відродження". – Львів: Фенікс, 1996. – 223 с.
11. Гайдашук А. М. Синоніми, пароніми, омоніми в мовленні юриста. 2019. <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/15683/1/>
12. Головин Б. Н., Кобрин Р. Ю. Лингвистические основы учения о терминах: Высшая школа, 1987. 104 с.
13. Гонтар М. Родо-видові відношення в терміносистемі журналістики. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. – № 675. С. 83-86
14. Гринчишин, Дмитро Григорович. Словник паронімів української мови / Д. Г. Гринчишин, О. А. Сербенська. – Київ: Рад. шк., 1986. – 218
15. Грін Олександр Олексійович Словник міжнародно-правових термінів/Укладач О. О. Грін.-Ужгород: ПП Данило С. І., 2010. – 500 с.
16. Демська, Оріся Мар'янівна. Словник омонімів української мови / О. М. Демська, І. М. Кульчицький; Міжнар. фонд "Відродження". – Львів: Фенікс, 1996. – 223 с.
17. Казакова Т. А. Практические основы перевода. Киев : Союз, 2001. 320 с
18. Королева Е. В. Синонимы и варианты в терминологии // Научно-техническая терминология. – 1986. – № 8. – С. 5–7
19. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види: монографія / М. І. Любченко. — Харків: ТОВ «ВИДАВНИЦТВО ПРАВА ЛЮДИНИ», 2015. — 280 с
20. Михайлова Т. В. Семантичні відношення в українській науковотехнічній термінології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01 / Тетяна Віталіївна Михайлова. – Х., 2002. – 20 с.
21. Непийвода Н. Ф. Мова української науково-технічної літератури (функціонально стилістичний аспект) / Н. Ф. Непийвода. – К.: ТОВ

- Міжнар. фін. агенція, 1997. – 303 с.
22. Нікуліна Н. Явище полісемії в термінознавстві (на матеріалі транспортної термінологічної мегасистеми). Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – Л. : Вид-во Львівської політехніки, 2016. – № 842. – С. 96-99
23. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство. — Львів: Світ, 1994. — С.163
24. Пентилюк М. І. Теоретичні орієнтири сучасної української лінгводидактики / Марія Іванівна Пентилюк // Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : зб. статей. – К. : Ленвіт, 2011. – С. 49–57.
25. Полюга, Левко Михайлович. Словник антонімів української мови / Л. М. Полюга ; ред. Л. С. Паламарчук ; НАН України, Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича, Укр. мов.-інформ. фонд. Словник фразеологічних антонімів української мови / В. С. Калашник, Ж. В. Колоїз ; НАН України, Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Укр. мов.-інформ. фонд. – Київ: Довіра, 2004. – 275, 284 с.
26. Разбегіна Н. В. Сучасні способи поповнення термінології й термінотворчі процеси в українській мові (на прикладі терміносистеми міжнародного права)
27. Скакун О. Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : підручник / О. Ф. Скакун. — Х. : Еспада, 2006. — С. 730
28. Ткаченко О. Г. Системні відношення в мові / О. Г. Ткаченко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 9: Сучасні тенденції розвитку мов. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – Вип. 1. – С. 80–83.
29. Тодор О. Пароніми та омоніми в політологічній терміносистемі. Культура слова. 2017. N 87. С. 196.

30. Толстик В. А. Проблемы классификации юридической терминологии / В. А. Толстик // Актуальные проблемы экономики и права. - 2013. - № 2(26). - С. 176-182
31. Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О.О. (співголова), М.П. Зяблюк та ін. — К. : «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. — 820 с
32. Ус Г.Г. Українська термінологія сімейного права: генеза і структурно-системна організація: дис.канд. філол. наук: 10.02.01. Харків, 2019. 235 с.
33. Чулінда Л. І. Українська правнича термінологія : навч. посіб. / Л. І. Чулінда. — К. : Магістр-XXI сторіччя, 2005. — С. 27–29
34. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Вид-во “Українська енциклопедія” ім. М. П. Бажана. – Т. 6: Т–Я. – 2004. – 768 с.
35. Ющук І. П. Українська мова : підручник / І. П. Ющук. — 3-є вид. — К. : Либідь, 2006. — С. 160
36. Артикуца Н.В. Мова права та її вивчення студентам юридичних спеціальностей у вищих навчальних закладах України. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/74329/46Artykutsa.pdf?sequence=1> (дата звернення: 19.06.22)
37. Гайдашук А. М. Синоніми, пароніми, омоніми в мовленні юриста, 2019 URL: <http://surl.li/dvhte> (дата звернення 17.11.22)
38. Історія та сучасні проблеми української термінології URL: http://www.rusnauka.com/1_NIO_2014/Philologia/8_154948.doc.htm (дата звернення 13.11.21)
39. Кацавець Р. В. Лексико-семантична характеристика термінології. URL: konesh.ru/levivseka-politehnika-v7-stranica-2.html (дата звернення 17.11.22)
40. Любченко М. Юридична термінологія: поняття, особливості, види. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, вид. Харків, 2015. URL: <http://surl.li/dvuqz> (дата звернення 15.11.22)

- 41.Лексико-семантична характеристика термінології. URL:
<https://studfile.net/preview/7189611/page:5/> (дата звернення 11.11.21)
- 42.Мацько О. Іншомовні слова у дипломатичному праві. URL:
<file:///C:/Users/%D0%AE%D1%80%D0%B0/Downloads/Magazine53-54-24.pdf> (дата звернення 17.11.21)
- 43.Міжнародне право. Навчальна література. Правознавство. URL:
<https://studfile.net/preview/3276070/page:13/> (дата звернення 27.11.21)
- 44.Основні засади діяльності та функції дипломатичних представництв. URL:
<https://ru.osvita.ua/vnz/reports/law/9841/> (дата звернення: 28.06.22)
- 45.Пустова В. В. Пароніми в юридичній термінології, 2021. URL:
<http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/> (дата звернення 19.11.21)
46. Родо-видові відношення в терміносистемі журналістики. URL :
<http://surl.li/dvhny> (дата звернення 19.11. 22)
- 47.Сербенська О. Словник паронімів української мови, 2022. URL:
<http://surl.li/dvhuz> (дата звернення 29.10.22)
- 48.Словник української мови: в 11 томах. URL: <http://surl.li/dvhuz> (дата звернення 20.10.22)
- 49.Стаховська Н. Конспект лекцій з дисципліни термінознавство, 2010. URL:
<http://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/12/7-12-kl50.pdf> (дата звернення 17.10.22)
- 50.Система термінів Томи з Аквіну та її рецепція в українському філософському контексті, 2016. URL: <http://surl.li/dvwjy> (дата звернення 05.10.22)
- 51.Цимбал Н. Полісемія в українській термінології органічної хімії. URL:
<http://surl.li/dtfdw> (дата звернення 25.11.22)
- 52.Юлдашева С. А. Синонімія у сучасному правничому аспекті, фах. вид, 2011. URL: <http://surl.li/dvhvh> (дата звернення 13.11.22)

АНОТАЦІЯ

Топтунова Д.Ю. Термінологія дипломатичного права

У магістерській роботі здійснено дослідження термінології дипломатичного права. Розглянуто особливості структури дипломатичних термінів, які використовуються у міжнародних документах, договорах. Описано роль дипломатичної термінології в міжнародних відносинах. Розкрито сутність поняття про термін та його ознаки.

Проаналізовано системні відношення у термінології дипломатичного права. Виокремлено тематичні групи термінів в галузі дипломатії. Розглянуто склад термінології дипломатичного права за походженням. З'ясовано особливість семантики термінів дипломатичного права та розібрано структурні типи термінів.

Розглянуто термінотворення, як основні способи формування лексики дипломатичного права, також досліджено гіперо-гіпонімічні зв'язки. Розглянуто синонімічні, антонімічні та інші зв'язки у термінології в галузі дипломатії. Проаналізовано родо-видові відношення у термінології дипломатичного права.

Ключові слова: дипломатичне право, міжнародне право, дипломатична термінологія, дипломатія, терміносистема.

SUMMARY

Toptunova D. Terminology of diplomatic law

In the master's thesis, a study of the terminology of diplomatic law was carried out. Features of the structure of diplomatic terms used in international documents and treaties are considered. The role of diplomatic terminology in international relations is described. The essence of the concept of the term and its features are revealed.

System relations in the terminology of diplomatic law are analyzed. Thematic groups of terms in the field of diplomacy are singled out. The composition of the terminology of diplomatic law by origin is considered. The peculiarity of the semantics of the terms of diplomatic law is clarified and the structural types of the terms are analyzed.

Terminology was considered as the main methods of forming the vocabulary of diplomatic law and hypero-hyponymic connections were also investigated. Synonymous, antonymous and other connections in terminology in the field of diplomacy are considered. Genus-species relations in the terminology of diplomatic law are analyzed.

Keywords: diplomatic law, international law, diplomatic terminology, diplomacy, term system.